

Miloslav (Miles) J. Breuer

**Česko-americký spisovatel
u zrodu moderní science fiction**

Jaroslav Olša, Jr.

NOVÁ VLNA

Miloslav (Miles) J. Breuer

**Česko-americký spisovatel
u zrodu moderní science fiction**

Jaroslav Olša, Jr.

Autor a nakladatelství Nová vlna děkují Frantovi Hlousovi
a ing. Pavlu Pokornému za pomoc při vyhledávání, digitalizaci
a korekturách použitých povídek.

Copyright © Text Jaroslav Olša, Jr., 2023

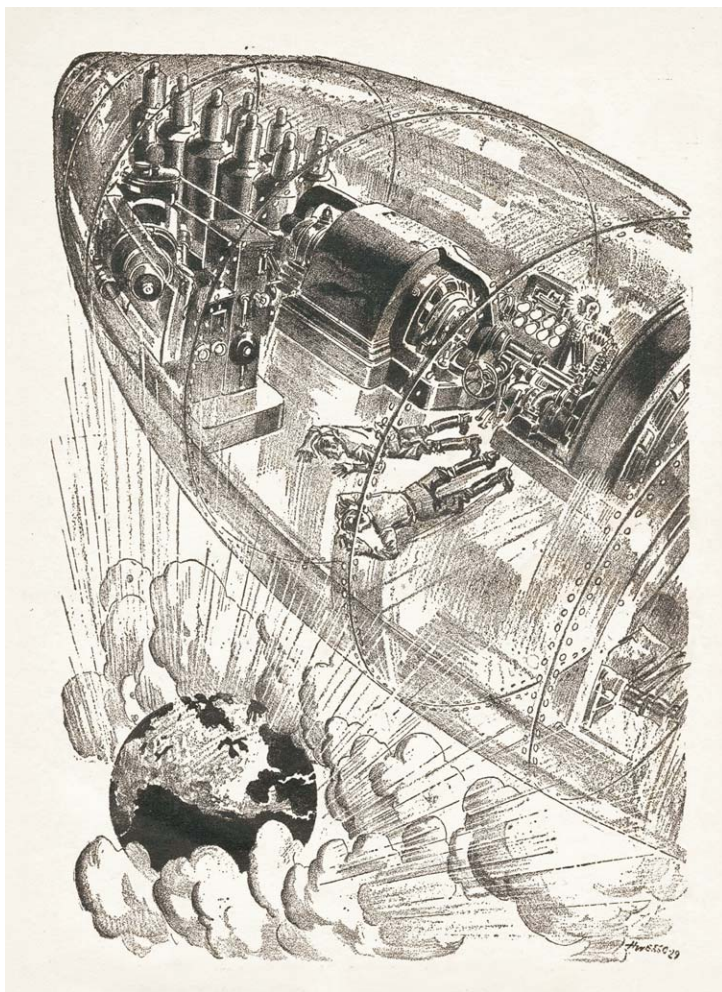
© Foreword Ondřej Neff, 2023

Translation © Jan Vaněk jr., 2023

© Zdeněk Rampas – Nová vlna

ISBN – 978-80-88343-56-1

Věnováno Ondřeji Neffovi a Ivanu Adamovičovi, jejichž knihy nám všem otevřely neobyčejně pestrý svět historie české science fiction. Bez Něco je jinak (1981) Ondřeje Neffa a Slovníku české literární fantastiky a science fiction (1995) Ivana Adamoviče – a samozřejmě také jejich dalších knih – by tato kniha nikdy nemohla být napsána.

Ilustrace Hanse Waldemara Wessolowského k povídce „Baby on Neptune“

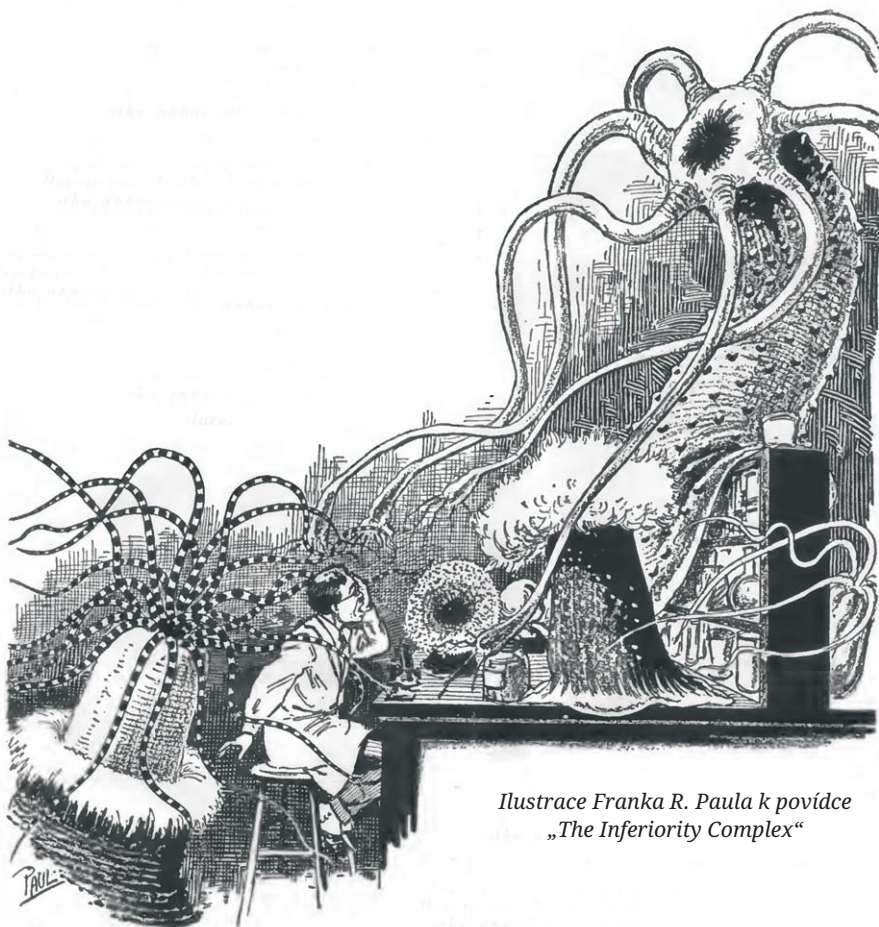
Literatura otisku

A je to tady, výsledek vášně Jaroslava Olši hledat prachem času zaváté stopy Čechů ve vzdálených koutech světa. Působí teď v USA. Tam je od Čechů historicky hodně natápáno, a přece se zadařilo, našel stopu v temném koutě! Výsledek pátrání máte v ruce: Čechoameričan Miloslav (Miles) J. Breuer byl ve své době kmenovým autorem průkopnického sci-fi magazínu *Amazing Stories*. Zprávu o jeho životním příběhu i ukázkou z prací máte v ruce – s velkým potěšením shledávám, že dílko našeho krajana ilustrovala legenda rané americké sci-fi Wesso: nebyl to Čech, ale Polák, Hans Waldemar Wessolowski. Takže tu máme pořádnou slovanskou šlápotu v americké sci-fi: ano, i ten dodnes používaný název tehdy vznikl.

Tehdy? Byl to konec dvacátých a začátek třicátých let dvacátého století. Lidé byli ohromeni novinkami a vynálezy, jež se na ně od přelomu století valily, a Velká válka jejich vývoj akcelerovala. Srovnajte Breuerovy ukázky s tím, co se tehdy v žánru sci-fi psalo u nás: Fremontův *Svět v troskách* nebo *Paprsek smrti*, Lučanův spis *Žlutí proti bílým* a zejména monumentální *Soumrak lidstva* Tomáše Hrubého. Věřu že to není velká literatura, jako do ní nepatří nic z toho, co napsal Breuer. Říkám tomu *literatura symptomatická*. Jako plastelína do sebe otiskuje obraz doby, zatímco autentický umělec dobu přetváří. Co tedy čteme v této *literatuře otisku*?

Ohromení z technického pokroku, možná i rezignaci, a také tu jsou patrné obavy, co zlého přinese. Zkušenosti z Velké války byly tehdy čerstvé, k obavám byly důvody – však také jim další vývoj dal zapravdu. Nenajdeme tu ale vpravdě skeptický pohled, despekt k civilizačnímu pokroku. Tehdejší fantastika nabádala: rozvíjejme civilizaci, ale hledme, aby nás nezahubila. Dnešní fantastika na to jde jinak: odmítme civilizaci, a pokud jde o záhubu, na tu si stačíme sami.

Ondřej Neff

Ilustrace Franka R. Paula k povídce
„The Inferiority Complex“

Když americký editor Hugo Gernsback¹ začal v dubnu 1926 v New Yorku vydávat měsíčník *Amazing Stories*, vůbec první časopis věnovaný nově vznikajícímu žánru *science fiction*, v prvních devíti číslech mu nezbylo než reprintovat dříve vydané práce klasiků Julese Vernea, H. G. Wellse a Edgara Allana Poea. Desítky let staré povídky a romány na pokračování doplňoval původními díly E. R. Burroughse,² A. Merritta³ nebo G. Peytona Wertenbakera,⁴ kteří už nějakou dobu publikovali buď v jeho populárně vědném měsíčníku *Science and Invention*, nebo v jiných dobových žánrových magazínech, tzv. *pulpech*.⁵ Teprve v následujících letech se na stránkách magazínu objevila čtenářům neznámá a nová jména. Často šlo o autory jedné či dvou povídek, kteří následně z literárního světa zmizeli, ale někteří z tehdejších literárních nováčků se v budoucnu prosadili. V roce 1928 v *Amazing Stories* vydal svou první povídku Jack Williamson, jehož literární kariéra pak trvala tři čtvrtě století.⁶ O rok dříve v časopise publikoval David H. Keller,⁷ jeden ze symbolů rané technologické „*scientifiction*“, ale tím vůbec prvním neznámým autorem v *Amazing Stories* byl Miles J. Breuer,⁸ jehož povídku „Muž se zvláštní hlavou“ Gernsback zařadil hned za dokončení Wellsova románu *První lidé na Měsíci* do lednového čísla roku 1927.

Životní příběh i literární dílo dnes polozapomenutého lékaře z Nebrasky, kterého američtí čtenáři *science fiction* na přelomu 20. a 30. let považovali za opravdovou hvězdu žánru a kterého, jak se traduje v americké literatuře o počátcích *science fiction*, „objevil“ až Gernsback, je ale mnohem pestřejší a zajímavější. Nezačal totiž psát až pro *Amazing Stories*, svou první povídku, kterou bychom mohli řadit k *science fiction*, vydal o téměř dvě desetiletí dříve, aniž by si jí ale čtenáři všimli. A nejenom to, řadu ze svých literárních děl, včetně raných povídek (teprve později vydaných v *science fiction* magazínech), původně napsal a vydal už česky pod jménem Miloslav J. Breuer.

Z Kutnohorska do centra české Ameriky

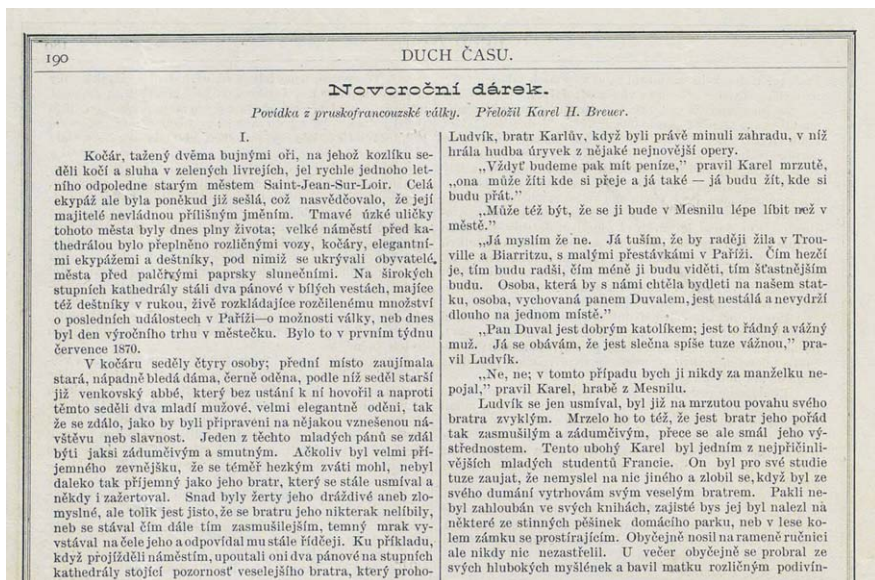
Ve druhé polovině 19. století se severní Amerika stala vysněným cílem stovek tisíc emigrantů ze střední Evropy, často nevzdělaných a chudých lidí pochopitelně s nulovou znalostí angličtiny, ale současně silnou vůlí dosáhnout lepšího života. Centry českého krajanského života ve Spojených státech byla ve druhé polovině 19. století především města jako St. Louis a New York, později také zemědělské oblasti Iowy, Nebrasky a Texasu, kde vznikaly celé „české“ vesnice a města. Do konce 19. století se ovšem „největším“ českým sídlem ve světě stalo Chicago, kde žilo na sto padesát tisíc Čechů. Ještě na konci 19. století bylo ve městě jen relativně málo vzdělaných českých přistěhovalců, navíc většina z nich jen s těžkostí – pokud vůbec – prolomila jazykovou a kulturní bariéru.

Jednou z výjimek byl Karel Hugo (Charles Hugh) Breuer⁹ (1866–1946), který se v Americe ocitl v deseti letech. Jeho rodina přišla při povodních v Malešově nedaleko Kutné Hory o téměř veškerý majetek, a tak se postupně všichni vydali za vidinou lepší budoucnosti do Spojených států. Nejprve odjel v roce 1874 jeho nejstarší bratr Hynek Breuer, v následujícím roce jej následoval mladší Alois Breuer a o rok později pak do New Yorku dorazili i jejich otec Karel Breuer starší se zbytkem rodiny. V New Yorku se nejdříve všichni museli živit jako výrobci doutníků, což byla ve své době typická práce pro české přistěhovalce. Postupně se ale rozutekli po Spojených státech – Hynek zamířil do Kansasu a poté do Oklahomy, kde nakonec vlastnil slévárnu a strojírnou, Alois se usadil v Minnesotě, zatímco sestra Matilda beze stopy zmizela, když se vydala za prací do minnesotského města Anoka.

Malý Karel Breuer s otcem a matkou se usadili nedaleko města New Prague v Minnesotě, na farmě na půl cesty mezi českou a německou osadou, kam začal chodit do školy. Tam se naučil výborně němcky a také anglicky, zatímco doma se učil česky a četl české knihy z otcovy knihovny. Rodina – byť nebyla bohatá – také odebírala několik česko-amerických periodik, takže se – jak píše – „s pomocí bratrů naučil dosti správně česky psát“.¹⁰ Školní docházku skončil v šestnácti letech, „kdy mne učitel neměl již čemu novému učit“,“¹¹ pak zůstal na otcově farmě a současně se naučil ovládat parní stroje.

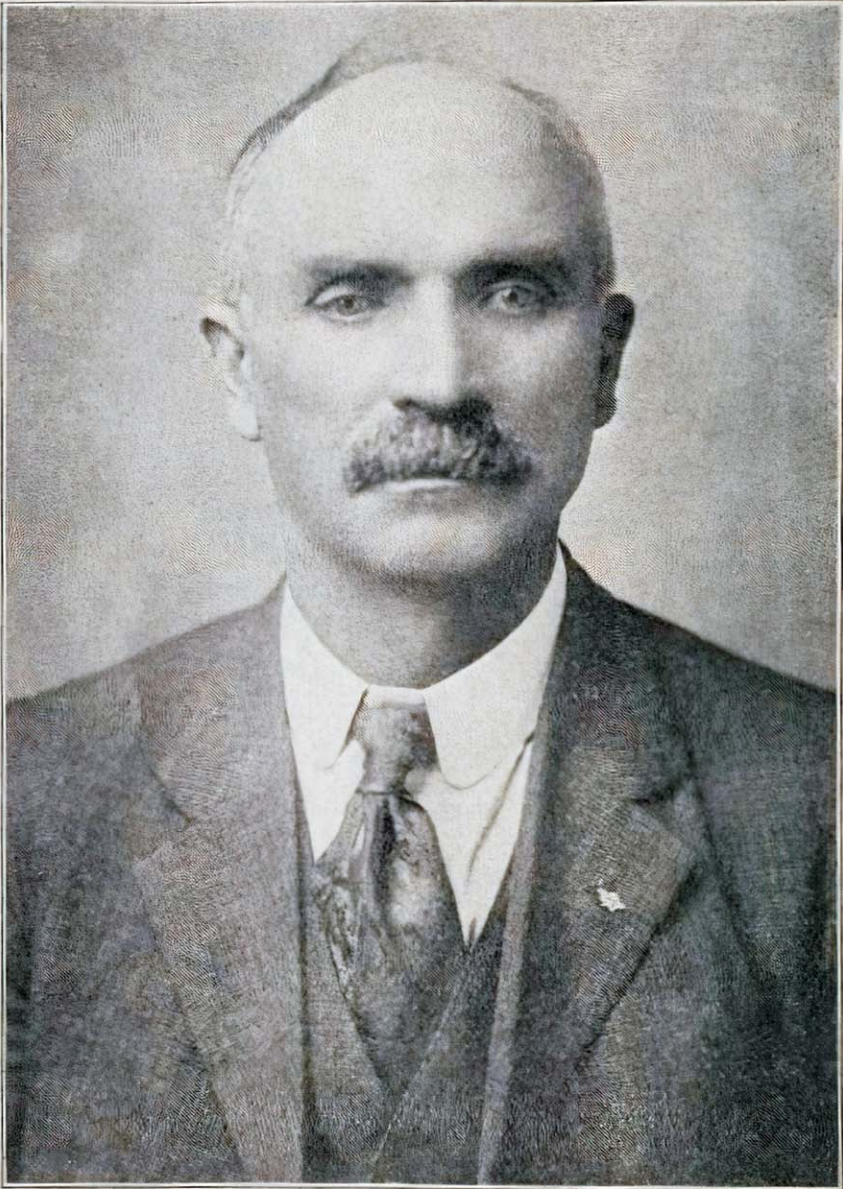
Někdy v roce 1885 si přečetl, že August Geringer,¹² nejvýznamnější postava česko-amerického tisku, shání nového redaktora pro své novi-

ny a nakladatelství v Chicagu. Uspěl a na konci jara pak už Karel H. Breuer začal pracovat jako výpomocný redaktor deníku *Svornost*.¹³ Jeho prací bylo vybírání a přepisování pro Čechy zajímavých zpráv z anglických a německých deníků vycházejících v Chicagu. Kvalifikovaných novinářů bylo mezi americkými Čechy málo a v češtině vydávaných periodik v té době hodně, a tak Breuera záhy zaujala i literatura a pro Geringerova periodika „za ten čas, co jsem tam byl, přeložil jsem řadu zábavných románů z němčiny a angličtiny, jako ‚Boj o miliony‘, ‚Gabriela‘, ‚Matka a syn‘, ‚Číslo 99‘, ‚Dcera anarchistova‘ a mnoho dalších,“¹⁴ napsal o půl století později.

Současně začal dohánět vzdělání a docházel na večerní střední školu, jiné večery pak obcházel české kulturní akce – divadelní představení, koncerty, chodil do Sokola a jako novinář nejvýznamnějšího česko-amerického nakladatele byl nejen vítán, ale měl také vše zdarma, jak později vzpomínal.

V únoru 1887 se Karel H. Breuer oženil a za necelé dva roky mu jeho česká manželka Barbora (roz. Hullová, 1864-1952) v české čtvrti Pilsen v Chicagu dne 3. ledna 1889 porodila syna, který dostal jméno Miloslav Jan (Miles John) Breuer. To už Karel H. Breuer po dvou letech opustil *Svornost*, protože „po poradě s manželkou jsem přišel k náhledu, že české novinářství v Americe nemá budoucnost a není v něm pří-

DR. K. H. BREUER.